

12. Холковська І.Л. Партнерство як інноваційна форма діалогічної взаємодії викладача і студентів – майбутніх менеджерів / І.Л.Холковська // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені М.Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія. – Вінниця, 2018. – Випуск 55. – С. 134-141.
13. Чеботарьов М.К. Формування готовності майбутніх менеджерів до адаптивного управління у процесі професійної підготовки: дис. ... канд. пед. наук / М.К.Чеботарьов. – Харків, 2018. – 185 с.

References

1. Andrushchenko N.O. Formuvannia bazovykh upravlinskykh kompetentsii u maibutnikh menedzheriv ekonomichnoho profilu zasobamy interaktyvnykh tekhnolohii: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk / N.O. Andrushchenko. – Vinnytsia, 2011. – 20 s.
2. Ball H.O. Osobystist yak individualnyi modus kultury i yak intehtyratvna yakist osoby / Ball H.O., Miedintsev V.O. // Horyzonty osvity. – 2011. – #3. – S. 7-14.
3. Bohatyrov K. O. Pidhotovka maibutnikh menedzheriv-ahraryiv do upravlinskoho spilkuвання: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk / K. O. Bohatyrov. – Odesa, 2002. 22 s.
4. Bondarevskaya E.V. Gumanisticheskaya paradigma lichnostno-orientirovannogo obrazovaniya / E.V.Bondarevskaya // Pedagogika. – 1997. – №4. – S. 11-20.
5. Vorobiova Ye. V. Pedahohichni umovy formuvannia individualnoho styliu profesiinoi diialnosti maibutnikh menedzheriv administratyvnoi diialnosti: dys. kand. ped. nauk : 13.00.04 / Ye. V.Vorobiova. – Kharkiv, 2010. – 263 s.
6. Haluziak V. M. Kryterii osobystisnoi zrilosti maibutnikh fakhivtsiv sotsionomichnykh profesii / V. M. Haluziak // Rozvytok osobystosti maibutnoho psykhologa v umovakh transformatsii suspilstva: monohrafiia / V.I. Shakhov, O.M. Palamarchuk [ta in.] – Vinnytsia: TOV «Nilan-LTD», 2016. – С. 86-106.
7. Didenko M. S. Profesiino znachymy yakosti osobystosti menedzhera orhanizatsii: teoretychnyi aspekt / M. S. Didenko // Mizhnarodnyi naukovyi forum: sotsiolohiia, psykhologhiia, pedahohika, menedzhment. – 2013. – Vyp. 13. – S. 201-211.
8. Zamkova N. L. Metodyka rozvytku profesiinykh yakosti maibutnikh menedzheriv zovnishnoekonomichnoi diialnosti u protsesi vyvchennia inozemnykh mov / N. L. Zamkova // Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykoly Hoholia. Psykholoho-pedahohichni nauky. – 2006. – # 1. – S. 68-72.
9. Klimova A.M. Formuvannia upravlinskoï kompetentnosti maibutnikh menedzheriv u vyshchykh navchalnykh zakladakh ekonomichnoho profilu: avtoref. dys. ... kand. ped. Nauk / A.M.Klimova. – Pereiaslav-Khmelnytskyi, 2015. – 21 s.
10. Serikov V.V. Lichnostnyj podhod v obrazovanii: koncepciya i tehnologii / V.V.Serikov. – Volgograd, 1994. – 149 s.
11. Tarasova S.M. Formuvannia u maibutnikh menedzheriv finansovo-ekonomichnoho profilu hotovnosti do upravlinskoï diialnosti: avtoref. dys. ... kand. ped. Nauk / S.M.Tarasova. – Kirovohrad, 2006. – 20 s.
12. Kholkovska I.L. Partnerstvo yak innovatsiina forma dialohichnoi vzaiemodii vykladacha i studentiv – maibutnikh menedzheriv / I.L.Kholkovska // Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.Kotsiubynskoho. Serii: pedahohika i psykhologhiia. – Vinnytsia, 2018. – Vypusk 55. – S. 134-141.
13. Chebotarov M.K. Formuvannia hotovnosti maibutnikh menedzheriv do adaptivnoho upravlinnia u protsesi profesiinoï pidhotovky: dys. ... kand. ped. Nauk / M.K.Chebotarov. – Kharkiv, 2018. – 185 s.

УДК 378.4.091

DOI 10.31652/2415-7872-2020-63-75-81

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ВЗАЄМОДІЇ СІМ'Ї ТА ШКОЛИ В РОБОТІ З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

О. Д. Вєтрова, orcid.org/0000-0002-5956-0032

У статті проаналізовано педагогічні умови підготовки майбутніх соціальних педагогів до взаємодії сім'ї та школи в роботі з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку. Зокрема, окреслено власне розуміння «педагогічних умов» підготовки здобувачів освіти за спеціальністю «Соціальна педагогіка». Узагальнення теоретичних підходів до визначення та характеристики понять «педагогічні умови» та «педагогічні умови професійної підготовки», «умови підготовки до соціально-педагогічної діяльності» дозволило визначити та обґрунтувати зміст педагогічних умов підготовки майбутніх соціальних педагогів до взаємодії сім'ї та школи в роботі з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку.

Ключові слова: професійна підготовка, педагогічні умови, здобувачі освіти, взаємодія сім'ї та школи, обдарована дитина молодого шкільного віку.

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF PREPARATION OF INTENDED SOCIAL WORK TEACHERS FOR INTERACTION OF FAMILY AND SCHOOL IN WORK WITH GIFTED PRIMARY SCHOOL AGE CHILDREN

O. Vetrova

The professional activity of a future social educator has specific features and determines certain conditions for the formation of readiness to perform functional duties. The effective preparation of intended social educators for the interaction of family and school in working with gifted primary school age children depends on a set of adequate principles, functional orientation of teaching, methods and techniques, approaches and pedagogical conditions under which education will be organized. As a need of the labor market require a radical restructuring of the structure of the educational process, it is important to ensure that the pedagogical conditions of the educational process for their interaction, and the process of assimilation of theoretical information takes place in parallel with practical activities. The pedagogical conditions for preparing future social educators for the interaction of family and school in working with gifted primary school age children is analyzed in the article. In particular, the own understanding of the "pedagogical conditions" of training students in the specialty "Social Pedagogy" is outlined. Generalization of theoretical approaches to the definition and characterization of the concepts "pedagogical conditions" and "pedagogical conditions of professional training", "conditions of preparation for social and pedagogical activities" allowed to determine and justify the content of pedagogical conditions of intended social pedagogues to interact with family and school for work with gifted primary school age children: development and implementation of an elective course "Social and pedagogical interaction of family and school in working with gifted primary school age children", the use of interactive teaching methods in the preparation of intended social educators for family interaction and schools in work with gifted primary school age children, expanding the range of subjects in the process of forming the readiness of intended social educators for family and school interaction in working with gifted children of primary school age, involving students in practice-oriented learning process through introduction to professional programs with tasks of organizing and ensuring the interaction of family and school in working with gifted primary school age children

Keywords: professional training, pedagogical conditions, intended professionals, interaction of family and school, a gifted primary school age child.

Професійна діяльність майбутнього соціального педагога має специфічні особливості та визначає певні умови формування готовності до виконання функціональних обов'язків.

Ефективна підготовка майбутніх соціальних педагогів до взаємодії сім'ї та школи в роботі з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку залежить від сукупності адекватних принципів, функціональної спрямованості навчання, методів і прийомів, засобів та педагогічних умов, за яких буде організовано навчання.

Оскільки потреби ринку праці вимагають докорінної перебудови структури освітнього процесу, важливо забезпечити такі педагогічні умови освітнього процесу, щоб вони взаємодіяли, і процес засвоєння теоретичної інформації відбувався паралельно з практичною діяльністю.

В останнє десятиліття значно поглибились дослідження процесу підготовки майбутніх соціальних педагогів, а саме: особливості формування спеціаліста в системі вищої освіти вивчали В. Бочарова, Л. Міщик, А. Капська, Р. Вайнола, О. Пічка, Д. Добра, В. Сагарда, Р. Куличенко, Є. Холостова; багаторівневу підготовку соціальних педагогів – М. Дронь; практичні аспекти професійної підготовки – В. Симонович; педагогічні умови формування професійно-етичної культури – О. Пономаренко; підготовку соціального педагога до роботи з обдарованими дітьми та молоддю – О. Антонова, Л. Міщик, А. Капська, С. Фурдуй; питання готовності до професійної діяльності – В. Сластьонін.

Водночас результати аналізу зазначених джерел дають підстави стверджувати, що проблеми підготовки майбутніх соціальних педагогів до взаємодії сім'ї та школи в роботі з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку не приділено належної уваги. У результаті залишаються теоретично нез'ясованими педагогічні умови підготовки майбутніх соціальних педагогів, що й зумовили їх розгляд у запропонованій статті.

У філософському енциклопедичному словнику поняття «умова» подано як середовище, у якому перебувають та без якого не можуть існувати; як ситуація, у якій що-небудь відбувається [12, с. 198].

У психології поняття «умови» інтерпретується в контексті психічного розвитку і розкривається через сукупність внутрішніх і зовнішніх обставин, що визначають психологічний розвиток людини та прискорюють або уповільнюють його, впливають на процес розвитку, його динаміку і кінцеві результати [8, с. 270].

У педагогіці умови здебільшого розуміють як чинники, обставини, сукупність заходів, від яких залежить ефективність функціонування педагогічної системи [11].

Дослідники, беручи до уваги різноманітні характеристики, виділяють різноманітні групи умов.

Так, дослідник Ю. Бабанський відповідно до сфери впливу виділяє дві групи умов функціонування педагогічної системи: зовнішні (природно-географічні, суспільні, виробничі, культурні, середовища

мікрорайону) і внутрішні (навчально-матеріальні, шкільно-гігієнічні, морально-психологічні, естетичні) [10, с. 81].

Як зазначає педагог О.Городиська, педагогічні умови – це спеціально створене педагогічне середовище, що сприяє формуванню готовності майбутнього вчителя до педагогічного самоаналізу, і сукупність заходів (засобів, об'єктивних можливостей) освітнього процесу, які забезпечують досягнення більш високого рівня самоаналітичної діяльності [3].

Дослідниця Н. Кузьміна наголошує, що умови «визначаються цілями, які постають перед системою та відповідними змістом, засобами діяльності, кваліфікацією педагогів та підготовки студентів» [6, с. 42].

Учений Ю. Якуба у своїй роботі звертає увагу на те, що для успішного забезпечення зв'язку теорії з практикою в освітньому процесі необхідні певні дидактичні умови, які охоплюють як змістовий, так і процесуальний аспекти навчально-виховної роботи. Дослідник акцентує, що система умов повинна забезпечувати творче використання засвоєних студентами знань та застосування ними свого практичного, трудового досвіду під час вивчення навчальних предметів [15].

Останнім часом у дослідженнях, темою яких є підготовка до певного виду професійної діяльності, дедалі частіше трапляється термін «організаційно-педагогічні» умови. Аналіз науково-педагогічної літератури засвідчує наявність різноманітних трактувань організаційно-педагогічних умов. Зокрема, Л. Донченко трактує ці умови підготовки як сукупність об'єктивних можливостей, що забезпечує успішне вирішення завдань. Н. Кузьміна як одну з організаційно-педагогічних умов визначає методичне забезпечення професійної освіти [5].

Таким чином, науковці розглядають педагогічні умови як одну зі складових педагогічної системи, яка відображає сукупність можливостей освітнього та матеріально-просторового середовища, які впливають на особистісний і процесуальний аспекти цієї системи і забезпечують її ефективне функціонування та розвиток.

Мета статті полягає в розкритті педагогічних умов підготовки майбутніх соціальних педагогів до взаємодії сім'ї та школи в роботі з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку.

Спираючись на раніше виконані дослідження сутності поняття «педагогічні умови» та власного розуміння проблеми взаємодії сім'ї та школи в роботі з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку, під педагогічними умовами ми будемо розуміти комплекс взаємопов'язаних та взаємообумовлених заходів, форм, методів і засобів підготовки майбутніх соціальних педагогів у закладах вищої освіти, що забезпечать зростання рівнів готовності майбутніх фахівців соціальної сфери до майбутньої професійної діяльності [2].

Під поняттям «комплекс» розуміють сукупність предметів, явищ або властивостей, що становлять єдине ціле [9, с. 156–180]. Отже, комплекс педагогічних умов, необхідних для формування готовності майбутніх соціальних педагогів до взаємодії сім'ї та школи в роботі з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку, – це така їх сукупність, у якій кожна умова слугує досягненню однієї з послідовно конкретизованих цілей на шляху до зазначеної кінцевої мети.

Стосовно проблеми нашого дослідження, зміст поняття «педагогічні умови» може бути означено як комплекс дій педагогів і студентів, спрямований на формування готовності до взаємодії сім'ї та школи в роботі з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку.

Успішність визначення та обґрунтування педагогічних умов залежить, на думку Н. Яковлевої, від: чіткості визначення кінцевої мети чи результату; усвідомлення того, що вдосконалення педагогічного процесу досягається не за рахунок однієї умови, а за рахунок їх взаємопов'язаного комплексу; від розуміння того, що на певних етапах педагогічні умови можуть поставати як результат, досягнутий у процесі їх реалізації [14, с. 24].

Водночас ми усвідомлюємо, що процес підготовки майбутніх соціальних педагогів до взаємодії сім'ї та школи в роботі з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку має свою специфіку. Оволодіння студентами теоретичними знаннями, практичними вміннями і навичками постає визначальним у процесі підготовки і формування готовності майбутніх соціальних педагогів до майбутньої професійної діяльності, в тому числі й до взаємодії сім'ї та школи в роботі з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку.

Вагомим для нас у визначенні педагогічних умов є дослідження С. Харченка. Науковець сформулював загальнодидактичні та спеціальні вимоги до змісту фахової підготовки соціальних педагогів; зокрема, такі: відповідність змісту підготовки цілям навчання студентів, науковість, встановлення та врахування міжпредметних зв'язків, зв'язок теорії з практикою, єдність основних змістових блоків, гуманізація, формування алгоритмів соціально-педагогічної діяльності. Отже, важливим у підготовці майбутніх соціальних педагогів є створення не тільки педагогічних, а й організаційних умов для успішного засвоєння майбутніми соціальними педагогами теоретичних знань, які вони надалі будуть утілювати в практичній соціально-педагогічній діяльності [13].

З позиції наукових досліджень Л. Міщик однією з головних умов розвитку особистісного та інтелектуального досвіду майбутніх соціальних педагогів є створення рефлексивного середовища, що дасть можливість моделювати особливі умови. Засобами реалізації умови науковець вбачає навчальні дисципліни і курси за вибором, посібники та підручники, діагностичні засоби тощо [7].

Організаційно-методичними умовами особистісного розвитку майбутнього соціального педагога в процесі професійної підготовки Р. Вайнола вважає: створення позитивного емоційно сприятливого освітнього середовища; спрямування змістового забезпечення процесу професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів на формування та розвиток професійно значущих особистісних якостей студента; застосування комплексу методів та організаційних форм навчально-виховного процесу, що ґрунтуються на принципах доцільності, послідовності, неперервності, функціональності та інтегративності; спрямування методів і форм соціально-педагогічної роботи на розвиток показників особистісного розвитку студентів у навчально-виховному процесі; орієнтація змісту та форм самостійної роботи на залучення студентів до самостійної пізнавальної діяльності, самокорекції та самоконтролю; упровадження педагогічних технологій самоактуалізації студентів у процесі професійної практики [1].

Ми вважаємо, що педагогічні умови формування ключових компетенцій у процесі підготовки майбутніх соціальних педагогів до взаємодії сім'ї та школи в роботі з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку повинні становити сукупність інноваційного освітнього середовища, структури та змісту навчально-методичного забезпечення процесу підготовки, створення рефлексивного середовища, яке забезпечить особистісний та інтелектуальний розвиток майбутніх фахівців.

У нашому дослідженні специфіку педагогічних умов визначає не лише сутність і зміст професійної підготовки майбутнього соціального педагога, але й особливості здійснення процесу взаємодії сім'ї і школи в роботі з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку, враховуючи вимоги сучасної загальної і позашкільної освіти, що, у свою чергу, потребує нових підходів під час здійсненні такої підготовки.

Узагальнення теоретичних підходів до визначення та характеристики понять «педагогічні умови» та «педагогічні умови професійної підготовки», «умови підготовки до соціально-педагогічної діяльності» дозволило нам визначити та обґрунтувати зміст педагогічних умов підготовки майбутніх соціальних педагогів до взаємодії сім'ї та школи в роботі з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку:

1. Розроблення і впровадження в практику курсу за вибором «Соціально-педагогічна взаємодія сім'ї та школи в роботі з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку», який передбачає створення навчально-методичного комплексу (навчальна програма, зміст лекцій, практичних занять, лабораторних занять, самостійної роботи, комплекс індивідуальних завдань, критерії оцінювання навчальних досягнень студентів) – чітко визначеної сукупності навчально-методичних документів, що відповідно до структурно-функціональної моделі формування готовності майбутніх соціальних педагогів до взаємодії сім'ї та школи в роботі з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку, обумовлюють зміст підготовки майбутніх фахівців та здійснення навчання відповідно до програми означеного курсу.

2. Використання інтерактивних методів навчання в процесі підготовки майбутніх соціальних педагогів до взаємодії сім'ї та школи в роботі з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку (що реалізується нами за рахунок інноваційних ідей, що ґрунтуються на проблемному та особистісно зорієнтованому навчанні. Використання засобів інтерактивних технологій спрямоване на створення ситуацій успіху, атмосфери творчої, активної взаємодії, свободи вибору, рефлексії, професійної мотивації, що повинне сприяти формуванню творчого компонента в процесі підготовки майбутніх соціальних педагогів до взаємодії сім'ї та школи в роботі з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку).

3. Розширення кола суб'єктів у процесі формування готовності майбутніх соціальних педагогів до взаємодії сім'ї та школи в роботі з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку (сприятиме формуванню в майбутніх соціальних педагогів культури професійного самовизначення та забезпечення взаємодії предметних та методологічних знань, дасть можливість визначитися зі структурою успішної майбутньої професійної діяльності й виробити стійку власну професійну позицію; спілкування студентів із суб'єктами соціально-педагогічної роботи сприятиме ефективному засвоєнню позитивних професійних стереотипів та створенню підґрунтя для подальшої професійної самоорганізації майбутніх фахівців. Крім того, за таких умов формується професійна ідентичність, яка виконує стабілізуювальну та перетворювальну функції).

4. Залучення студентів до практико-орієнтованого процесу навчання шляхом введення до програм фахових практик окремих завдань щодо організації і забезпечення взаємодії сім'ї та школи в роботі з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку (сприятиме формуванню в майбутніх фахівців практичних умінь і навичок, здатності працювати в реальній ситуації).

Розглянемо докладніше зміст цих умов.

Необхідність розроблення і впровадження курсу за вибором «Соціально-педагогічна взаємодія сім'ї та школи в роботі з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку» для студентів спеціальності 6.010106

«Соціальна педагогіка» обумовлюється такими аргументами: з-поміж навчальних дисциплін психолого-педагогічної й соціально-педагогічної спрямованості проблема взаємодії сім'ї та школи в роботі з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку практично не розкривається або висвітлюється фрагментарно (соціально-педагогічна робота з обдарованими дітьми, соціально-педагогічна робота з сім'єю). Запропонований курс дозволяє викласти матеріал цілісно, систематизувати його; курс надасть можливість зосередитись не тільки на теоретичній, але і на практичній підготовці майбутніх фахівців як під час аудиторних занять, так і самостійної та індивідуальної роботи, що стимулюватиме застосування сформованої готовності в процесі практичної діяльності. Метою вивчення курсу за вибором є ознайомлення студентів з теоретичними основами та сутністю процесу взаємодії сім'ї та школи в роботі з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку, його основними принципами, етапами, технологіями взаємодії сім'ї та школи в роботі з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку; ознайомлення з практичним досвідом реалізації взаємодії сім'ї та школи в роботі з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку; формування професійної готовності до забезпечення цілісного процесу взаємодії сім'ї та школи в роботі з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку.

Успішність реалізації мети курсу передбачається за умови, якщо студенти усвідомлять значення теоретико-методологічних основ соціальної педагогіки для майбутньої професійної діяльності з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку та їхніми сім'ями; оволодіють основними поняттями і категоріями теоретичного знання, професійною лексикою; зрозуміють сутність соціально-педагогічної роботи в напрямі взаємодії сім'ї та школи в роботі з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку, її мету, задачі, функції; навчатися диференціювати зміст роботи соціального педагога з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку, різними типами сімей; сформулюють здатність рефлексувати з приводу рівня володіння методикою забезпечення взаємодії сім'ї та школи в роботі з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку.

Використання інтерактивних методів навчання в процесі підготовки майбутніх соціальних педагогів до взаємодії сім'ї та школи в роботі з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку. У виокремленні зазначеної умови ми виходили з того, що важлива роль у підготовці майбутніх фахівців у сучасних закладах вищої освіти належить методам інтерактивного навчання. У процесі інтерактивного навчання студенти засвоюють від 70 % до 90 % інформації, формується досвід творчої діяльності, уміння самостійно набувати знання. На підставі аналізу наукових праць визначаємо, що в межах реалізації другої педагогічної умови використання інтерактивних методів і форм роботи необхідно спрямувати на формування у студентів соціально-педагогічних умінь (діагностичних, профілактичних, корекційних, реабілітаційних, консультативних, організації змістовного дозвілля), методичних умінь, умінь конструктивно вирішувати проблеми і конфліктні ситуації; розвиток творчого потенціалу майбутнього фахівця, здатності до нешаблонного мислення.

Реалізація педагогічної умови передбачає створення творчої атмосфери та підвищення зацікавленості майбутніх соціальних педагогів у вивченні курсу за вибором, спрямованого на підготовку до взаємодії сім'ї та школи в роботі з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку, і впровадження в освітній процес інтерактивного методу «технологічний практикум», методу «позиційного навчання» М. Вераксі шляхом використання методів незакінчених речень, метафори, синквейну. Використання таких методів дасть змогу розглядати проблему взаємодії сім'ї та школи в роботі з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку із різних боків, висувати гіпотези щодо розвитку цього процесу – усе це повинно в майбутньому сприяти розширенню досвіду студентів та їхнього гіпотетичного, нестандартного, творчого мислення.

Така умова, як розширення кола суб'єктів у процесі підготовки до взаємодії сім'ї та школи в роботі з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку (залучення вчителів закладів середньої освіти, педагогічних працівників позашкільних установ, соціальних педагогів і соціальних працівників ЦСССДМ, волонтерів) сприяє формуванню мотиваційного та рефлексивного компонентів досліджуваної готовності майбутніх соціальних педагогів, а саме ефективному засвоєнню позитивних професійних стереотипів та створенню підґрунтя для подальшої професійної самоорганізації майбутніх фахівців.

Підтвердження нашої думки знаходимо в психолого-педагогічних дослідженнях О. Єрмолаєва, Л. Шнейдер, С. Оксамитної. Науковці підкреслюють, що за таких умов формується професійна ідентичність, яка виконує стабілізуювальну та перетворювальну функції [4], а спілкування молодого фахівця з людьми однієї професійної спрямованості супроводжується переглядом життєвих пріоритетів, ставлення до різних аспектів свого функціонування. Іншими словами, працівники центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, районного центру зайнятості, психологи та соціальні педагоги шкіл є для майбутніх соціальних педагогів помічниками в процесі взаємодії сім'ї та школи в роботі з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку.

Залучення студентів до практико-орієнтованого процесу навчання є важливою педагогічною умовою, оскільки практична складова підготовки студентів необхідна, саме тому ми маємо можливість увести до

програм фахових практик окремі завдання щодо організації і забезпечення взаємодії сім'ї та школи в роботі з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку. Дана педагогічна умова забезпечить формування діяльнісного, творчого і рефлексивного компонентів готовності майбутніх соціальних педагогів до взаємодії сім'ї та школи в роботі з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку.

Педагогічна практика сприяє саморозвитку, самоідентифікації студентів, формуванню готовності до майбутньої професійної діяльності. До змісту діяльності студентів-практикантів під час проходження практики на робочому місці соціального педагога внесено корективи та доповнення. Студенти-практиканти отримують завдання щодо розроблення планів-конспектів заходів і проведення їх відповідно до результатів діагностичних досліджень. Таким чином, у результаті проходження практики майбутні соціальні педагоги матимуть змогу зміцнити теоретичні знання, поглибити їх, сформувати і розвинути практичні вміння і навички щодо взаємодії сім'ї та школи в роботі з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку.

Висновки. Отже, спеціально організовані педагогічні умови створюють середовище навчання, спрямоване на формування готовності до взаємодії сім'ї та школи в роботі з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку майбутніх соціальних педагогів. Кожна з виявлених педагогічних умов має свої внутрішні можливості, спрямовуючись на формування окремого компонента готовності. Також кожна окремо взята умова не може повністю забезпечити ефективність формування досліджуваної характеристики. Лише їх системна єдність дозволяє досягти максимальних результатів і становить комплекс педагогічних умов формування готовності до взаємодії сім'ї та школи в роботі з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку майбутніх соціальних педагогів.

Література

1. Вайнола Р. Х. Методика викладання соціально-педагогічних дисциплін: навч. посіб. / Вайнола Р. Х., Сисоева С. О. – Київ, 2010. – 152 с.
2. Вєтрова О.Д. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до взаємодії сім'ї та школи в роботі з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку : автореф. дис ... канд. пед. наук / Вєтрова О.Д. – Глухів, 2018. – 24 с.
3. Городиська О. М. Педагогічні умови формування готовності майбутнього вчителя до педагогічного самоаналізу / Городиська О. М. // Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Сер. Педагогіка / гол. ред. Г. Терешук. – Тернопіль, 2010. – № 3. – С. 43–48.
4. Ермолаева Е. Профессиональная идентичность: концепция и реальность / Ермолаева Е. // Психологический журнал. – 2001. – Т. 22. № 4. – С. 51–59.
5. Кузьмина Н. В. Понятие педагогической системы и критерии ее оценки. Методы систематического педагогического исследования / Кузьмина Н. В. – Москва, 2002. – С. 7–52.
6. Кузьмина Н. В. Формирование модели специалиста с высшим образованием / Кузьмина Н. В. – Томск, 1984. – 195 с.
7. Міщик Л. І. Теорія і практика професійної підготовки соціального педагога: монографія / Міщик Л. І. – Глухів, 2011. – 116 с.
8. Немов Р. С. Психология: словарь-справочник. Ч. 2. / Немов Р. С. – Москва, 2003. – 352 с.
9. Новейший философский словарь / сост. А. А. Грицало. – Минск, 1998. – 896 с.
10. Педагогика / под ред. Ю. К. Бабанского. – Москва, 1988. – 432 с.
11. Посталюк Н. Ю. Творческий стиль деятельности. Педагогический аспект / Посталюк Н. Ю. – Казань, 1989. – 200 с.
12. Философский энциклопедический словарь / под ред. Е. Ф. Губского, Г. В. Коралева, В. А. Лутченко. – Москва, 2006. – 576 с.
13. Харченко С. Я. Дидактические основы подготовки студентов к социально-педагогической деятельности / Харченко С. Я. – Луганск, 1999. – 138 с.
14. Яковлева Н. М. Теория и практика подготовки будущего учителя к творческому решению воспитательных задач : дис. ... д-ра пед. наук :13.00.01 / Яковлева Н. М. – Челябинск, 1992. – 403 с.
15. Якуба Ю. А. Связь теоретического и производственного обучения в средних профтехучилищах / Якуба Ю. А. – Москва, 1986. – С. 18.

References

1. Vainola R. Kh. Metodyka vykladannia sotsialno-pedahohichnykh dystsyplin: navch. posib. / Vainola R. Kh., Sysoieva S. O. – Kyiv, 2010. – 152 s.
2. Vietrova O.D. Pidhotovka maibutnykh sotsialnykh pedahohiv do vzaiemodii simi ta shkoly v roboti z obdarovanyimi ditmyi molodshoho shkilnoho viku : avtoref. dys ... kand. ped. Nauk / Vietrova O.D. – Hlukhiv, 2018. – 24 s.
3. Horodyska O. M. Pedahohichni umovy formuvannia hotovnosti maibutnoho vchytelia do pedahohichnoho samoanalizu / Horodyska O. M. // Naukovi zapysky TNPU im. V. Hnatiuka. Ser. Pedahohika / hol. red. H. Tereshchuk. – Ternopil, 2010. – # 3. – S. 43–48.
4. Ermolaeva E. Professionalnaya identichnost: koncepciya i realnost / Ermolaeva E. // Psihologicheskij zhurnal. – 2001. – T. 22. № 4. – S. 51–59.
5. Kuzmina N. V. Ponyatie pedagogicheskoy sistemy i kriterii ee ocenki. Metody sistematichnogo pedagogicheskogo issledovaniya / Kuzmina N. V. – Moskva, 2002. – S. 7–52.
6. Kuzmina N. V. Formirovanie modeli specialista s vysshim obrazovaniem / Kuzmina N. V. – Tomsk, 1984. – 195 s.

7. Mishchuk L. I. Teoriia i praktyka profesiinoi pidhotovky sotsialnoho pedahoha: monohrafiia / Mishchuk L. I. – Hlukhiv, 2011. – 116 s.
8. Nemov R. S. Psihologiya: slovar-spravochnik. Ch. 2. / Nemov R. S. – Moskva, 2003. – 352 s.
9. Novejsij filosofskij slovar / sost. A. A. Gricalo. – Minsk, 1998. – 896 s.
10. Pedagogika / pod red. Yu. K. Babanskogo. – Moskva, 1988. – 432 s.
11. Postalyuk N. Yu. Tvorcheskij stil deyatel'nosti. Pedagogicheskij aspekt / Postalyuk N. Yu. – Kazan, 1989. – 200 s.
12. Filosofskij enciklopedicheskij slovar / pod red. E. F. Gub'skogo, G. V. Korableva, V. A. Lutchenko. – Moskva, 2006. – 576 s.
13. Harchenko S. Ya. Didakticheskie osnovy podgotovki studentov k socialno-pedagogicheskoy deyatel'nosti / Harchenko S. Ya. – Lugansk, 1999. – 138 s.
14. Yakovleva N. M. Teoriya i praktika podgotovki budushogo uchitelya k tvorcheskomu resheniyu vospitatel'nykh zadach : dis. ... d-ra ped. nauk :13.00.01 / Yakovleva N. M. – Chelyabinsk, 1992. – 403 s.
15. Yakuba Yu. A. Svyaz teoreticheskogo i proizvodstvennogo obucheniya v srednih proftehuchilishah / Yakuba Yu. A. – Moskva, 1986. – S. 18.

УДК 378.091.21:39

DOI 10.31652/2415-7872-2020-63-81-85

ФОРМУВАННЯ В МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ЕТНОПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

О. В. Волошина, orcid.org/0000-0002-9977-7682

К. В. Мнишенко, orcid.org/0000-0003-4640-9568

У статті обґрунтовано необхідність етнопедагогічної підготовки майбутніх учителів як необхідної складової професійної компетентності з метою використання етнокультурного потенціалу для підвищення ефективності освітнього процесу в школі та залучення учнів до національної культури народу. Виокремлено фундаментальні характеристики й основні принципи етнопедагогіки; досліджено її загальнолюдська, гуманістична спрямованість. Проведено аналіз і співвіднесення прогресивних ідей етнопедагогіки з проблематикою гуманізації освіти; обґрунтовано багатий потенціал народних педагогічних традицій в здійсненні гуманістично орієнтованого виховання. У статті схарактеризовано методи виховання в етнопедагогіці: прислів'я і приказки, загадки, пісні, казки.

Ключові слова: народна педагогіка, етнопедагогіка, етнопедагогічна компетентність майбутнього вчителя, етнопедагогічна підготовка, цінності етнопедагогіки.

FORMATION OF ETHNO-PEDAGOGICAL COMPETENCE IN FUTURE TEACHERS

O. Voloshyna, K. Mnyshenko

The article substantiates the need for ethno-pedagogical training of future teachers as a necessary component of professional competence in order to use ethno-cultural potential to increase the efficiency of the educational process at school and to attract students to the national culture of the people. We consider ethno-pedagogical competence as a student's knowledge and skills in the field of folk pedagogy and ethno-pedagogy. Ethno-pedagogical competence is manifested in the following educational competences: knowledge about folk pedagogy, knowledge about ethno-pedagogy as a science, knowledge about pedagogical activity of the future teacher; ethno-pedagogical set of skills. The basic characteristics and basic principles of ethnopedagogy are distinguished; its universal, humanistic orientation has been investigated. The analysis and correlation of progressive ideas of ethno-pedagogy with the problems of humanization of education are conducted; the rich potential of folk pedagogical traditions in realization of humanistic oriented education is substantiated. The article describes the methods of education in ethno-pedagogy: proverbs and sayings, riddles, songs. The directions of formation of the ethno-pedagogical competence of the future teacher include: studying of the history, culture of their country, folk customs and traditions of the people, national character, development of national consciousness; acquaintance with the peculiarities, content, principles, methods and education tools in folk pedagogy and ethno-pedagogy; formation of creative approaches to understanding of folk-pedagogical experience, formation of abilities and skills of use of folk-pedagogical approaches in education; formation of the motivational sphere of ethno-pedagogical activity.

Keywords: folk pedagogy, ethno-pedagogy, ethno-pedagogical competence of future teacher, ethno-pedagogical training, values of ethno-pedagogy.

На сучасному етапі розвитку суспільства одним із завдань освіти є гуманізація освітнього процесу. Гуманістично орієнтоване виховання спрямоване на формування людини, особистості, громадянина через засвоєння загальнолюдських, особистісних, громадянських цінностей. Завдання виховання полягає не